

Valtionvarainministeriö
valtionvarainministerio@vm.fi

28.2.2013

PL 28
0023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö 22.11.2012 kuntarakennelain luonnoksesta

ENONKOSKEN KUNNAN LAUSUNTO

Valtioneuvosto pyytää kuntien lausuntoa kuntarakennelain luonnoksesta 7.3.2013 mennessä. Lausuntoa pyydetään lakiluonnoksesta yleisesti sekä erityisesti seuraavista kysymyksistä:

- selvitysvelvollisuudesta, selvityspерusteista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä;
- esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä;
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta;
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä;
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

1. Yleisesti

Enonkosken kunta suhtautuu myönteisesti palvelurakenteita koskeviin uudistuksiin, joissa kansalaisten tarvitsemien ja perustuslailla turvattujen palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä julkisten palveluiden rakenneuudistus ovat ensisijaisia. Meneillään oleva kuntarakennelakiuudistus kytkeytyy pienessä kunnassa aivan oleellisesti kysymykseen, miten turvataan tulevaisuudessa lakisääteiset palvelut kuntalaisille. Tässä mielessä mm. erilaiset väestöpohjavaatimukset palvelujen järjestämisvastuun suhteen ja kireä aikataulu, tekevät uudistuksen arvioinnin erittäin vaikeaksi.

Kaavamaisilla kriteereillä tehty kuntajakoselvitys on kuitenkin täysin sopimaton Suomen monimuotoiseen kuntakenttään. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että Enonkosken kunta ei hyväksy kuntarakennelain pohjana olevia kaavamaisia selvityspерusteita, varsinkaan yksioikoista väestöpohjavaatimusta. Kuntarakennelain on mahdollistettava kuntien välinen yhteistyö, ottaen huomioon erilaisten väestöpohjien tuomat hyödyt ja haitat eri palveluissa.

Tulevan mahdollisen kuntaliitosselvityksen on selkeästi osoitettava miten kompensoidaan kuntien välinen taloudellinen epäsuhta, mitä lisäarvoa yhdistyminen tuottaa kuntalaisille ja miten konkreettisesti lähidemokratia ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuus turvataan yhdistymistilanteessa.

2. Selvitysvelvollisuudesta, selvityspenusteista (ml. poikkeuspenteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä

Hallitus tavoittelee hallitusohjelmansa mukaisesti isoa kuntauudistusta, jossa perustetaan vahvoja, isoja peruskuntia ja samalla uudistetaan keskeinen kuntien toimintaa ja palvelutuotantoa ohjaava lainsäädäntö. Tästä näkökulmasta katsottuna selvitysvelvoite on aivan perusteltu ja looginen.

Kuntien näkökulmasta selvitysvelvoite voidaan kuitenkin kyseenalaistaa ja jopa kysyä, että tehdäänkö selvitysvelvoitteella jopa väkivaltaa niitä kuntia kohtaan, jotka ovat pystyneet hoitamaan taloutensa ja lakisääteiset palvelunsa hyvin. Tässä mielessä pakkoselvittämisen oikeutus voidaan kyseenalaistaa. Ja voidaan myös kysyä, että edistääkö se edes selkeää kuntarakennuudistamisen tarvetta.

Ainakin kuntaliitosselvityksen ohessa olisi vaihtoehtona selvitettävä kuntien välinen palveluyhteistyö, jossa voitaisiin saavuttaa mm. sote-palveluissa riittävä väestöpohja.

Missään tapauksessa yksioikoinen väestöpohjavaade selvityspenusteena ei ole oikeutettu. Sillä voidaan perustella palvelurakenteiden uudistamisen tarvetta, kuten sote-palveluissa, mutta monilta muilta osin ei voi olla kuntaliitospenusteena, eikä se ota huomioon ja tue paikallisdemokratian ja yhteisöllisyyden kehittämistä.

Samaan aikaan uudistuksen alla olevan sote-rakennelain työryhmäraportissa päädytään paljon suurempiin väestöpohjavaatimuksiin kuin mitä kuntarakennelakiluonnoksessa on esitetty. Tässäkin mielessä lakiluonnoksen väestöpohjarajaus on huonosti perusteltavissa.

Taluspente on selkeä ja hyväksyttävä. Onhan aivan selvää, että kunnan on kyettävä koosta ja sijainnista riippumatta tuottamaan lakisääteiset peruspelunsa kuntalaisilleen. Taluspenteissa olisi kuitenkin otettava huomioon kuntien efektiivinen veroprosentti. Esimerkkinä Savonlinnan seudulla (pienen tulopohjan alueena) tuloverotuksen vähennyksiä on jouduttu paikkaamaan tuloveroprosentin korotuksilla, koska vähennykset koskettavat ennen kaikkea pieni- ja keskituloisia.

Enonkosken kunnan ja kuntalaisten kannalta on aivan oleellista se miten estetään palvelujen saatavuuden ja tason heikkeneminen. Kuntaliitostilanteessa tulee Enonkosken osalta todennäköisesti näin tapahtumaan.

3. Esityksen sisältämistä määrääjoista ja menettelyistä

Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että määrääajat ovat epärealistisia, kun otetaan huomioon samaan aikaan meneillään olevat muut kuntauudistushankkeet ja kuntien enemmistön vastustus uudistuksia kohtaan. Olisi aivan perusteltua siirtää määrääaikoja, kuitenkin niin, että kunnat voivat tehdä mahdolliset kuntaliitospäätöksensä tämän valtuustokauden aikana.

4. Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta

Kriisikuntia lukuun ottamatta valtioneuvoston toimivalta päättää kuntajaon muuttamisesta ei ole perusteltua.

5. Yhdistymisavustusten ehdoista ja määristä

Yhdistymisavustusten määrät noudattavat aiempaa tasoa ja ovat perusteltuja. Määräajat yhdistymisavustuksen saamiselle eivät ole oikeutettuja, ottaen huomioon koko lakiuudistushankkeen epärealistisen aikataulun.

Mahdollisen liitoksen mukanaan tuomat valtionosuusmenetykset tulee ehdottomasti kompensoida. Ottaen huomioon uudistuksen aikataulutukseen liittyvät ongelmat, niin kompensaaation takarajana oleva vuosi 2019 ei ole hyväksyttävä.

6. sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

Savonlinnan seudun ja koko Etelä-Savon osalta sote-palvelurakenne on aivan avoin ja sekavassa tilanteessa. Sote-palvelurakenteen uudistamiseksi tarvitaan jämäkkää ohjausta ja jopa pakkoa. On erittäin suuri vaara, että erittäin perusteltu uudistushanke ei etene ja se kaatuu kuntien ja jopa maakuntien väliseksi ja näiden sisäiseksi kiistelyksi. On selvää näyttöä siitä, että sote-palvelut tarvitsevat riittävän väestöpohjan, että myös erityistason palveluita voidaan järjestää tasapuolisesti, tarkoituksenmukaisesti, yhdenvertaisesti ja taloudellisesti koko maassa. Kuntalaisten kannalta paljon oleellisempi, mutta vähemmän julkisuudessa spekuloitu kysymys on kuitenkin se, miten ja millä rakenteella turvataan kuntalaisten kannalta välttämättömät lähipalvelut. Ja tähän liittyy oleellinen kysymys siitä, mitä ovat nämä välttämättömät lähipalvelut ja miten esimerkiksi olemassa olevaa kiinteistökantaa voidaan hyödyntää palvelutuotannossa.

Erittäin hyvä on uudistuksen työryhmäraportissa tehty linjaus sote-integraatiosta ja kaksitasoisesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen rakenteesta.

Varsin sekavaa on sen sijaan kuntarakennelakiluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen kirjaus, että "säännöksessä edellytetty vähimmäisväestöpohja ei kuitenkaan riitä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatioon". Vähimmäisväestöpohjaa kuitenkin perustellaan sillä, että sosiaali- ja terveydenhuollon kannalta kunnan riittävän vahva väestöpohja luo mahdollisuudet muun muassa omaan palvelutuotantoon, matalan kynnyksen palveluihin sekä lähipalveluihin. Edelleen toisaalla todetaan, että riittävän väestöpohjan omaava kunta pystyy kantamaan paitsi palveluiden järjestämistä vastuun, myös vastaamaan itse kunnan riittävästä omasta palvelutuotannosta jne.

Ei voi edellyttää kuntien pystyvän ottamaan kantaa erittäin merkittävän palvelualueen osalta, kun sitä koskevat linjaukset ovat vähintäänkin sekavia.

ENONKOSKEN KUNTA

Tuomo Kautonen
kunnanhallituksen pj.

Kari Kuuramaa
kunnanjohtaja